

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

כיוון תפילה לירושלים

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד

גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

ככה תורמים היום.

[לתרומות](#)

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי היום"

ותלמד
"תקפי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פניה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

313

פרשת ויצא תשפ"ד

דיני תפילה לכיוון ירושלים

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

ח. אירופה. רוב המקומות באירופה וגם אנגליה נמצאים למערב של א"י ולכן הרבה ראשונים כשדיברו על הלכה זו דיברו שצריכים להתפלל לצד 'מזרח' משום שכך היו רוב מקומות ולכן שגור הוא בפינו שמתפללים לצד 'מזרח' ותמיד מחפשים את הצד 'מזרח', אבל לא הצד 'מזרח' עיקר, אלא לצד א"י (טור ס"י צ"ד, רמ"א שם ס"ב).
ט. והאמת היא שגם מאירופה אין מכוונים פנים לכיוון מזרח ממש, שהרי א"י הוא הרבה יותר למטה מאירופה, ולכן יש לכוון כנגד דרום-מזרח ולא לצד מזרח ממש (לבוש הובא במ"ב סק"א ובביאה"ל ד"ה אין עושין ורוב אחרונים).

למנצח מזמור לדוד

י. כשיש הופעה ובה מקהלה המונה הרבה אנשים העומדים בשורה רחבה, אז כולם מפנים את פניהם למנצח העומד באמצע כדי לנצח באופן שתהיה שירה אחידה וזה היופי של המעמד, כך הוא כשכל העולם בעת תפילתם עומדים לכיוון בית המקדש העומד באמצע וברומו של עולם, זה היופי של מעמד התפילה, וזה כוונת מאי דכתיב (שיר השירים ד, ד) "כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות" ודרשו חז"ל לגבי כל התפילות המכוונים לכיוון בית המקדש (גמ' ברכות דף ל' ע"א) 'תל שכל פיות פונים בו'.
יא. ולכן על כל אחד ואחד לדקדק על הלכה זו בכדי שלא לקלקל את השלימות והיופי של מעמד התפילה לכיוון אחיד.

כשאנו יודע כיוון המקדש וירושלים

יב. יחיד. אדם שמגיע למקום ואינו יודע את הכיוון של מקום המקדש, כגון שמתפלל בשדה תעופה, משרד או בכל מקום שאינו מכיר, יבחר איזה צד מכל צד שהוא להתפלל, והעיקר הוא שיכוון לבו לשמים (ש"ע ס"ג), ו"א שיכוון עכ"פ לבו ומחשבתו למקום המקדש (כמו שמבואר לקמן י"ז) (חיי אדם כלל כ"ב אות י') ומ"מ טוב שיכוון גופו לצד אחד שבוחר, וישובב ראשו לימינו או לשמאלו, כך שקיים 50% שכיוון גופו או כיוון ראשו יהיה לכיוון הנכון, שאם היה גופו וראשו לכיוון אחד קיים רק 25% שעומד בכיוון הנכון (ביאה"ל ד"ה מי שאינו).

יג. רבים. ואם כמה בני אדם מתפללים ביחד וכולם אינם יודעים את הכיוון הנכון, עכ"פ יעמדו כולם לאותו כיוון ולא כל אחד לכיוון אחר (שולחן שלמה ס"א).

כיוון תפילה בנסיעה

יד. המתפלל תוך כדי נסיעה כגון ברכב, באוטובוס, ברכבת או במטוס, אם הוא עומד לשמוע, לכתחילה יתפלל לכיוון ירושלים, אבל אם הוא מתפלל בישיבה, יכול להתפלל בכיוון שהמושב מכוון, ומ"מ יצדד את ראשו לכיוון ירושלים כשאפשר לו (מ"ב סקט"ז).

טו. באין מפריע עדיף. במקרה שאם מתפלל בכיוון לירושלים יהיה לו הפרעות בכוונה וכדומה, יכול לוותר על זה כדי להתפלל באופן שאין לו הפרעות (ש"ת זכרון יהודה ח"א ס"י) ובלבד שלא יהיה גבו לכיוון ירושלים (ע"פ זוה"ק).

טז. נסיעה לא"י ומא"י. כשנוסע במטוס לארץ ישראל, ומוצא מקום נוח לעמוד בלי להפריע לאנשים אחרים והצוות ובלי שששים נמצאות לפניו, יכוון גופו לתפילה בכיוון הנסיעה, וכשנוסע מא"י למקום אחר, יעמוד להתפלל כשפניו לאחורי המטוס וכמובן באופן שאין לו מפריע כנ"ל, אבל כשמתפלל במושב שלו משום שכך יכול לכוון יותר טוב בלי הפרעות ובלי בעיות מלהתפלל לפני הערוה, יכול להתפלל במושב אף שהוא כיוון נגד של א"י, ויצדד פניו עכ"פ לכיוון ירושלים כשאפשר לו (כנ"ל).

להתפלל כנגד ארץ ישראל

בכיוון מקום המקדש

א. כשאדם עומד להתפלל שמונה-עשרה, בכל מקום שהוא נמצא בעולם, צריך הוא לעמוד באופן שגופו ופניו מכוונים לכיוון מקום המקדש.
ב. בבית הכנסת. גם כשאדם עומד ומתפלל בבית הכנסת, עיקר קביעות כיוון התפילה הוא לכיוון ירושלים ומקום המקדש, ומשום כך לכתחילה וכשהדבר אפשרי יש לקבוע ארון הקודש בקיר שלכיוונו מתפללים לכיוון ירושלים, אבל אם הקיר שבו נקבע הארון הקודש אינו מכוון בכיוון ירושלים, בעיקר, הכיוון של ירושלים קובע כיוון תפילתו ולא כיוון ארון הקודש (מ"ב סק"ט, ויעיין לקמן אות י"ט).

בירושלים

ג. לכן כשעומד ומתפלל בתוך עיה"ק ירושלים, יכוון פניו כנגד מקום המקדש שנאמר (דה"ב ו, ל"ב), "והתפללו אל הבית הזה" (גמ' ברכות דף ל' ע"א, ש"ע ס"י צ"ד ס"א), ולכן אם הוא עומד בשכונה בצפון ירושלים כגון ב'נוה יעקב' יכוון פניו לדרום, ואם הוא עומד בצד מזרח של ירושלים כגון ב'מעלה אדומים' יכוון פניו כנגד מערב, ובשכונה בצד מערב ירושלים כגון 'בית וגן' יכוון פניו למזרח. ומשכונות 'מלכי ישראל', 'עזרת תורה', 'מנחת יצחק', רוממה וכדומה יכוון פניו לצד מזרח-דרום.

בארץ ישראל

ד. כשאדם עומד בכל מקום בארץ ישראל, יכוון פניו כנגד ירושלים שנאמר "והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת" (מלכים א' ח, מ"ד), ולכן אם הוא עומד בצפון ארץ ישראל כגון קרית שמונה או מירון, הרי הוא מתפלל כנגד דרום, ואם הוא עומד בדרום הארץ כגון באר שבע, יכוון פניו כנגד צפון. ובעיירות שבחוף הים התיכון, מנתניה מתפלל לכיוון דרום-מזרח, מאשדוד לכיוון מזרח, ומעזה יתפלל לכיוון צפון-מזרח..

ה. לדעת את מפת א"י. ולכן כדאי שאדם ידע את מפת ארץ ישראל כדי שלפני שאדם נעמד להתפלל, יוכל לחשבן את כיוון מקום המקדש ממקום שעומד להתפלל בירושלים ובא"י ולכוון פניו כנגדו [וגם בידיעת מפת הארץ יוכל להבין פסוקי חומש ורש"י כגון מיקום הסולם שבחלום של יעקב (ויצא כ"ח, י"ז) וכן המסעות של האבות הקדושים בפרשיות וגבולות הארץ, ועוד].

בכל העולם

ו. אדם העומד בשאר מקומות בעולם בחוץ לארץ, יכוון פניו כנגד ארץ ישראל שנאמר "והתפללו אליך דרך ארצם" (מלכים א' ח, מ"ח), שאם עומד במקום בעולם לצד מזרח של א"י כגון ביפן אז מתפלל לכיוון מערב, ובארצות הברית שהוא בצד מערב של א"י, אז עומד עם פניו לכיוון מזרח, ומהעיר אומן שבאוקריינה, מתפלל לכיוון דרום, ומדרום אפריקה מתפלל לכיוון צפון (תשובות והנהגות ח"א ס"י ע"ט).

ז. לדעת כיוון ירושלים. לכן כל מקום שאדם נמצא בו יש לברר את כיוון ירושלים לעומת המקום שעומד שם כדי שיוכל לדייק ולקבוע את הכיוון הנכון לעמוד בו להתפלל, וכיום ישנם כמה אמצעים כדי לברר את זה כגון מצפנים ומפות דיגיטליים שאפשר לברר על ידם את דיוק כיוון ירושלים, וכמו שמשתמשים היום עם שעון כדי לברר בדיוק זמני היום מה שלא היה בימים קודמים, כן יש להשתמש במפות של היום לדייק את כיווני ירושלים כדי לקיים את ההלכות בדקדוק.

כוונת לבו למקום המקדש

יז. כשאדם עומד ומתפלל, חוץ מזה שצריך לכוון כיון פניו לירושלים ולמקום המקדש כנ"ל, צריך גם לכוון במחשבתו ולדמיין כאילו עומד בבית המקדש אשר בירושלים במקום קודש הקדשים (ש"ע סי' צ"ד ס"א ומ"ב סק"ג), ואם הגופים רחוקים, עכ"פ שיהיו הלבבות קרובים (חרדים בהקדמה), ודי אם מעלה דמיון זה במחשבתו עכ"פ פעם אחת קודם תחילת שמונה-עשרה כי בשעת שמו"ע צריך הוא לכוון פירוש המילות (מ"ב סי' צ"ח ס"א), וכן אם באמצע שמו"ע מוצא את עצמו מרחף ומטייל ברחבי תבל, כשחוזר למקומו ורוצה להתעורר שוב להתפלל עם כוונה, שוב יחשוב שנמצא במקום המקדש (ע"פ מ"ב סי' צ"ד סק"ח).

יח. **"זוה שער השמים"**. יתכן שהמקור לזה הוא מיעקב אבינו שהרי כתיב "ויפגע במקום" שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל (גמ' חולין דף צ"א ע"ב) והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם, והוא השדה שהתפלל בו יצחק (רש"י עה"פ זה שער השמים), שכל התפילות שתיקנו האבות הק', תיקנו במקום המקדש, ושם הוא שער התפילות כדכתיב "כי אם בית אלקים וזה שער השמים" (ויצא כ"ח י"ז) ופירש"י ורמב"ן, שהוא בית המקדש שהוא שער לעלות משם התפילות והקרבות לשמים, ולכן גם אנחנו צריכים לכוון לבנו ומחשבתנו להיות במקום המקדש כדי שיתקבלו תפילותינו כמו שנתקבל תפילות אבותינו במקום קדוש זה.

קביעת ארון הקודש בבית הכנסת

ארון הקודש לכיוון שמתפללים

יט. לכתחילה יש להעמיד את ארון הקודש בצד שמתפללין כנגדו (ש"ע סי' ק"ג ס"ה) והטעם משום כדי שיהיו פניהם אל מול ההיכל כשיעמדו לתפילה (רמב"ם, טור, מ"ב שם סק"א), ולכן כשמתכננים בניית בית כנסת, יש לכוון איזה צד הוא למקום המקדש ובו יקבע את הארון קודש.

כ. **בשעת הדחק**. כשאי אפשר להעמיד את הארון קודש בצד שהוא מכוון כנגד בית המקדש, והעמידו בצד צפון או דרום, יש שמסתפקים אם להתפלל ממש נגד הארון קודש או להתפלל לכיוון ירושלים (ביאה"ל סי' ק"ג ד"ה שהוא ברוח), ורוב הפוסקים סוברים שכיוון ירושלים קובע ויש להתפלל לכיוונו (מ"ב סי' צ"ד סק"ט, שו"ת שבט הלוי ח"י סי' כ'), דהיינו שיתכן שהמציאות של הבנינים וצורת הרחובות במקומות בנויים לא מאפשרים לכיוון את ארון הקודש לכיוון ירושלים, אבל אז לכל הפחות צריך האדם המתפלל לכיוון גופו כנגד ירושלים למרות שארון הקודש נקבע שלא מכוון לירושלים.

מקומות שאינם מכוונים ממש לכיון המקדש

כא. **ישיבת מיר**. בישיבה הק' מיר ירושלים בבנין המרכזי, ארון הקודש והספסלים נמצאים שלא בכיוון בית המקדש וקיר הימיני הוא מכוון ממש נגד מקום המקדש, ולכן יש שמתפללים לכיוון קיר ימיני, ועכ"פ גם אלו שמתפללים לכיוון ארון הקודש, יש לנטות עכ"פ לצד ימין ולהתפלל באלכסון בסטייה של 45 מעלות או יסובב ראשו לצד ימין.

כב. בעזרת נשים הגדול של ישיבת מיר בנין המרכזי, הספסלים מסודרים באופן שפני המתפלל הוא לכיוון הנכון מול בית המקדש, ולכן יש להתפלל לאותו כיוון על אף שמתפללים עם הציבור הנמצאים בהיכל הישיבה המתפללים יותר לכיוון ארון הקודש והטעם שהם בעצם שתי רשויות.

בתי מדרש ב'בורו פארק'

כג. מניו יורק צריכים להתפלל לכיוון מזרח, ובשכונת 'בורו פארק' בברוקלין, הרחובות מסודרים כמין רשת שתי וערב, כשכל הרחובות [Streets] הולכים לכיוון מאוזן [שתי] וכל השדרות [Avenues] הולכים לכיוון אֲנְכִי [ערב], אבל כל רשת הרחובות של בורו פארק מסודרים כשהם באלכסון לכיוון ירושלים, ולכן אם קיר של הארון הקודש נמצא על 'סטריט' אז המתפלל עומד לכיוון צפון-מזרח ועליו לנטות קצת לצד ימין שיהיה מכוון נגד מזרח ממש, ואם קיר של הארון הקודש נמצא על 'אבעניו', אז הוא עומד לכיוון מזרח-דרום, ועליו לנטות ולהתפלל קצת לצד שמאל כדי שיהיה מכוון ממש נגד ירושלים.

כד. ומתחילה כשקובעים צד של הארון הקודש בבורו פארק, אם יש אפשרות לקבוע הארון הקודש על 'סטריט' או על 'אבעניו', יש הטוענים שעדיף לקבוע על 'סטריט' כי הוא יותר קרוב למזרח מה'אבעניו' (הגר"ב שובקס, קו' בית אהרן וישראל צ"ה עמ' 112).

בתי מדרשות עם חילוקי כיוונים

כה. קורה הרבה שיש בתי מדרש בשכונה אחת ולפי מיקומם ברחובות ובבנינים צד ירושלים יוצא בקרן זוית ולרוב קשה לקבוע ארון הקודש בקרן זוית, ולכן יש בתי מדרש שיקבעו תפילתם לכיוון אחד כגון מזרח-דרום ובית מדרש אחר יקבע לצד מזרח-צפון, ואין בזה משום לא תתגודדו' או משום שנראה שמתפללים לשתי רשויות שזה לא נאמר אלא כשמתפללים בשינוי מנהגים בהיכל בית מדרש אחד.

כו. **שטיבלאך**. גם כשיש כמה חדרים שמתפללים בו באותו בנין ומתוך ההכרח שינו את כיווני התפילה בין החדרים, אין זה משום שתי רשויות היות שדנים כל חדר תפילה בפני עצמו ולא על הבנין.

ציבור שמתפללים שלא כהוגן

כז. **לצד צפון או דרום**. ציבור שמתפללים לכיוון שלא כהוגן כגון שכל הציבור מתפללים לצד צפון או לצד דרום, לכתחילה יש להם לקבל הוראה מהרב שכל הציבור ביחד יתפללו בנטיית גופם לכיוון הנכון כי לא טוב אם חלקם מתפללים לכיוון דרום או צפון וחלקם למזרח וכדומה, ועל כל רב בית המדרש לעמוד על זה.

כח. ואם למעשה לא קיבלו החלטה לשנות והציבור מתפללים בכיוון הלא נכון, נחלקו הפוסקים בדין של אחד שרוצה לדקדק ולהתפלל לכיוון הנכון כנגד ירושלים. "א שאין לו לפרוש מן הציבור ויתפלל לצד שהציבור מתפללים (דעת החולק בשו"ת יד אליהו סי' א' והובא בבאר היטב סי' צ"ד).

כט. אמנם ישנם החולקים וסוברים שיכול להתפלל לצד הנכון ואין בו משום יזירה או איבה שהרי אולי הסיבה שהוא פונה שלא כציבור הוא משום שרוצה להחכים או להעשיר (יד אליהו שם) וכמו שביא לקמן (אות ל"א).

ל. ויש שמתפשרים ואומרים שיכוון גופו כקהל, אך יצדד פניו לכיוון הנכון (מ"ב סק"י), או שיכול לכיוון גופו ופניו יחד באלכסון להתפלל בקרן זוית כדי לקיים שניהם כמו שכתבנו לקמן (אות ל"ד, תשובות והנהגות ח"א סי' ע"ט) וכשהוא באלכסון בנטיה קטנה אין בו משום פורש מן הציבור (עי' מה שכתבנו שו"ת חוקי חיים ח"ב).

להעשיר יצפין ולהחכים ידרים

למזרח ולצדדים

לא. חז"ל אמרו שאם אדם רוצה להחכים ידרים ואם רוצה להעשיר יצפין (גמ' ב"ב דף כ"ה ע"ב), דהיינו שבשעת תפילת שמו"ע יפנה עצמו לצד דרום או לצד צפון בהתאם לרצונו (ועי' מהרש"א בח"א פירושו), ומקשה הגמ' שהלא צריך הוא לעמוד לכיוון בית המקדש, ואיך יכול להדרים או להצפין, ומשני דמצדד אצדודי, דהיינו דקיים דרך שאפשר לקיים שניהם, ויש בזה כמה מהלכים.

לב. **גופו למזרח ופניו לצדדים**. "א שיתפלל בעומד גופו לצד מזרח, ויחזיר רק פניו לצד דרום להחכים או לצד צפון להעשיר (ב"ב בשם רש"י שם) ומרויחין בזה שגופו עומד בשוה לשאר הציבור רק שהוא מצדד את פניו לכיוון אחר (ט"ז סק"ג, מ"ב סק"ב).

לג. **פניו למזרח וגופו לצדדים**. ו"א שידרים או יצפין היינו שיעמיד גופו לכיוון דרום או צפון, רק שיצדד פניו למזרח כדי שיהיה מכוון נגד ירושלים (הג' מהר"י אבוהב הובא בב"י וט"ז סק"א, רמ"א ס"ב).

לד. **באלכסון**. ויש מפרשים דכוונת הגמ' הוא שיעמוד בין שני הכיוונים באלכסון, דהיינו שאם רוצה להחכים ידרים שיעמיד גופו ופניו כנגד קרן מזרחית-דרומית באלכסון כך שיש קיום גם למזרח ולגם לדרום, וכן הוא לגבי צפון שאם רוצה להעשיר יעמיד עצמו לכיוון קרן זוית של מזרחית-צפונית, אבל לעולם גופו ופניו יהיו בכיוון אחד (רבינו גרשום, ויש לפרש כן גם דעת רש"י).

לה. כהיום לא ראינו שאחד יעמוד להתפלל כשגופו מכוון בכיוון אחד ופניו מכוון לגמרי לכיוון אחר, ואם יעמוד אדם כך יראה כמוזר בעיני אחרים, ויתכן משום שהיום שמתפללים מתוך סידור, א"כ פניו תמיד ישרים עם גופו, ולכן דרך המובחר לקיים הדברים הוא כנ"ל באלכסון, היינו שהרוצה להחכים ידרים ויעמיד עצמו בקרן זוית מזרחית-דרומית או למזרחית-צפונית להעשיר.

נרבת ידידנו הרה"צ ר' **משה רוקח שליט"א** – ר"מ בלונדון
לרגל שמחת נישואי בתו הכלה שתחי'
עב"ג החתן החשוב **אהרן זינגער הי"ו**
בן הרה"ח ר' **משה יצחק זינגער הי"ו** לונדון
ברכת מול טוב שגורה לסבים הרה"ח ר' **אלעזר רוקח הי"ו**
והרה"ח ר' **יהושע שמואל בלייער הי"ו**
והגאון ר' **אליעזר פרייפעלד שליט"א** רה"י ווילרייק

נרבת ידידנו הרב
ר' **יעקב דוד שפיגלמאן שליט"א**
לרגל שמחת הברית שק'
הרב הנימול **משה צבי בלייער** בן
גיסו הרב ר' **שמעון יהודה בלייער**
מול טוב לאביו
הרה"ח ר' **יוסף יהודה אריה**
שפיגלמן מחשובי מעלבורן
והרה"ג **אברהם זאב בלייער שליט"א**

נרבת לע"ג מוה"ר
ר' **חיים אהרן בן**
מוה"ר ר' **מנחם צבי**
ראזענבורג זצ"ל
י"ב כסלו תע"ר –
יארמוט